

sindssyge, men der sættes i så fald tidsmæssige grænser for frihedsberøvelsen.

Herefter vil jeg vende mig til de forhold, der gælder for sindssyge. Ifølge loven bør straf ikke anvendes over for sindssyge ud fra en forestilling om, at sindssygdommen skaber så specielle forudsætninger for den kriminelle handling, at man ikke kan udsætte den sindssyge for straffens moralsk fordømmende indhold. Denne i og for sig smukke tanke har imidlertid nogle mindre smukke følger. Samfundet kræver sikring imod gentagen kriminalitet, og da der ikke må udmåles en straf, bliver sikkerhedsforanstaltningerne tidsubestemte.

Jeg vil ikke her gennemgå de psykiatriske foranstaltninger, blot sige, at de spænder over et register med høj grad af frihedsberøvelse til rene kontrolforanstaltninger. Foranstaltningerne er knyttet til de psykiatriske institutioner og psykiatrisk behandling.

De væsentlige forskelle i forhold til straf er tidsubestemtheden, samt at kravet om retssikkerhed er det åbenlyse grundlag for såvel iværksættelse som ændring og ophævelse af foranstaltningen. Da der er en mere eller mindre klar forestilling om årsagssammenhæng mellem sindssygdom og kriminel handling, kunne man tro, at spørgsmålet om nødvendigheden af iværksættelse m.v. af foranstaltningen var knyttet til sindssygdommen, med andre ord, at en foranstaltning kun bliver iværksat ved sindssygdom på domstidspunktet, og at en idømt foranstaltning bliver ophævet, når sindssygdommen forsvinder. Men så enkelt er det ikke. For det første kan man under påberåbelse af retssikkerhedskravet forlange en lang observationsperiode ud fra den formodning, at sindssygdommen kan vende tilbage. For det andet fungerer strafudmålingen i det skjulte, hvad jeg senere vender tilbage til.

Imidlertid ville fastholdelse af en sådan sammenhæng mellem sindssygdom og foranstaltning også være urimelig i forhold til de mere kronisk sindssyge. Kernen i problemet er den særlige forbindelse mellem foranstaltningen og indet. Den ikke-sindssyge dømmes for sin handling. Den takseres én gang for alle, og når straffen er udstået, er lovovertræderen fri. Den sindssyge »frifindes« for straf for sin handling på grund af sit sind, med dømmes på grundlag af samme til tidsubestemte foranstaltninger. For at disse

kan ophæves, kræves der en fornyet psykiatrisk og retslig vurdering af personen. Og hvem kan garantere for andres handlinger?

Nu kunne man til forsvar for særforanstaltninger måske påberåbe sig, at sindssyge var særlig kriminelle. Det kan man imidlertid ikke. Der er foretaget mange undersøgelser over sammenhæng mellem psykisk abnormitet, sindssygdom iberegnet, og kriminalitet. Der findes ingen undersøgelser, der afslører en sådan sammenhæng. Selv om man i visse undersøgelser kan påvise en overvægt af psykisk lidelse blandt kriminelle, er dette ikke ensbetydende med en årsagssammenhæng. Men hvis man anvender sådanne undersøgelser som grundlag for særforanstaltninger, er man ude på gyngende grund. Der vil kun være tale om en statistisk sammenhæng. Og statistik kan ikke benyttes i retslig bedømmelse af enkelttilfælde.

Alene antallet af idømte psykiatriske foranstaltninger pr. år, 100–150 de senere år, sat i forhold til et antal på 5.000–6.000 straffe med frihedsberøvelse viser imidlertid, at enhver tale om betydningsfuld sammenhæng er uberettiget. Omvendt kunne nogle vel fristes til at sige, at da der er tale om et så ringe antal, er det ikke rimeligt at ændre loven. Dette argument er selvsagt ubrugeligt i en retsstat. På den anden side mener jeg, at det ringe antal faktisk er en del af grunden til, at de tidsubestemte foranstaltninger bevares. Såfremt sindssyge udgjorde en meget stor del af det strafferetlige klientel, ville man af praktiske og økonomiske grunde tvinges til at bruge tidsbestemte foranstaltninger. Retsvæsenet ville ikke kunne bære de tidsrøvende vurderinger omkring iværksættelse, ændring og ophævelse af tidsubestemte foranstaltninger.

Nu er sindssyge ikke unddraget enhver strafudmåling. Sindssyge kan således få bøder. Man ønsker hverken af hensyn til den sindssyge eller retsvæsenet at sætte et stort og dyrt apparat i gang ved en mindre lovovertrædelse. Som det fremgår, kan jeg kun støtte denne »normalisering« over for de sindssyge og ønsker, at udmålingen også ville vinde indpas, hvor det gælder frihedsberøvelse. Nu er det også således, at der ved psykiatriske foranstaltninger allerede i det skjulte kører en udmåling. Desto alvorligere kriminalitet, jo mere frihedsberøvende vil foranstaltningen være, og jo længere vil den vare. Som en